

boekbesprekingen

Die Sache mit dem Waidwerk

De auteur, dr. Horst Hagen, gaat in dit schokkende boek in op de jacht door de mens in zijn huidige vorm. Hij noemt het het 'zwartboek over de groenjassen' en vraagt zich af 'hoe edel is de jagerij?'. 'De jacht, zoals deze thans wordt bedreven, is al lang achterhaald', zo schrijft hij, 'evenals de slavernij, de kinderarbeid of de veelwijverij'. 'De

jacht moet afgeschaft worden', zegt hij. Dit is het facet waar het in dit goed gedocumenteerde boek over gaat. Ofschoon het aantal vrijlevende bejaagbare dieren stelselmatig daalt en de natuurlijke woongebieden van deze dieren steeds kleiner worden, stijgt het aantal plezierjagers nog steeds. Maar tegelijkertijd is de ethische opstelling van de mens tot zijn medeschepselen zich aan het wijzigen. Vanuit deze achtergronden stelt de auteur kritische vragen. Wil en zal de gemeenschap de kleine minderheid van jagers nog blijven toestaan, de tot het algemeen bezit behorende tot de bejaagbare gerekende diersoorten ter eigen primitieve bevrediging half of helemaal dood te schieten? Het gaat ook zonder jagers en jacht', verklaart de auteur. Met verwijzing naar talloze wildbiologische en oecologische informatie bewijst hij dat. Hij laat zien, hoe een wereld zonder jagers eruit zou kunnen zien. Het boek neemt het

op voor de weerloze dieren en wil het onnoemlijk lijden, dat bij de hogere dieren gelijkgesteld kan worden met het lijden van de mens, uit de wereld te helpen.

Zeven argumenten wordt in hoofdstuk III (de argumenten van de jagers en zijn ware gezicht) behandeld: de jacht ten behoeve van het levensonderhoud, de jacht en de ontwikkeling van de mens, de jacht als statussymbool, de strijd met het dier, de jacht als wedstrijd sport bij de jagers onder elkaar, de jacht op grootwild in Afrika, de jacht als ontspanning en de liefde tot het dier. Ook antwoordt Hagen op de vraag 'Is wildschade onbetaalbaar?'.

Ingewijden hebben reeds lang op het verschijnen van dit boek gewacht. Iedereen, die zich een duidelijk beeld wil vormen en zich verdiepen wil in het probleem de jacht, zal uit dit boek veel steun en argumentatie kunnen halen. Bovendien verwijst de auteur naar veel andere literatuur over dit onderwerp.

Horst Hagen: Die Sache mit dem Waidwerk. Wie edel ist die Jägerei? 349 bladzijden (1982). Uitg. Verlagsgruppe Langen-Müller/Herbig, Hubertusstrasse 4, 8000 München 19. Prijs DM 34.—.

Hoofdvertegenwoordiging voor Nederland: Firma Nilsson & Lamm, Weesp. Prijs f 45,55.

Over vleermuizen

De Deutschen Bund für Vogelschutz e.V. publiceerde in haar tijdschrift 'Wir und die Vögel' 13 (5) : 4-9 van 1981 het artikel van dr. Claus König over vleermuizen: 'Liebenswerte Gesellen auf dem Rückzug: Hufeisennase, Mops und Langohr'.

De bond verkoopt de volgende geschriften: 'Grundlagen für ein Fledermaus-Hilfsprogramm', artikel no. 11/134, prijs DM 6.80. 'Wildlebende Säugetiere Europas', artikel no. 14/106, prijs DM 18,80. 'Handbuch der Säugetiere Europas', Band 4 (nog niet verschenen).

Tevens verkoopt men vleermuis-kasten.

Het adres van het verkoopkantoor is DBV-Verlag, Postfach 1367 (Achalmstrasse 33), 7014 Kornwestheim, W.-Duitsland, Deutsche Bank, Konto 660860 (BLZ 604 700 82), Postcheckamt Stuttgart, Konto 93 16-709 (BLZ 600 100 70).

Er zijn nieuwe perspectieven voor de duurzame instandhouding van vele duizenden kilometers houtwal.
Foto: Jaap Taapken.

Nieuwe kansen voor houtwallen

Voor het eerst sinds tientallen jaren wordt het voor boeren weer lonend om houtwallen te onderhouden. Gebruik van het hout voor de verwarming van de woning kan boeren een acceptabel uurinkomen opleveren.

Deze conclusie trekken onderzoekers van het Utrechtse Centrum Landbouw en Milieu in een rapport 'De houtwal als mogelijke bron van inkomsten'. De onderzoekers hebben zich in het probleem verdiept omdat houtwallen vaak een bron van conflict vormen tussen boeren en natuurbeschermers. Vroeger vormden houtwallen een functioneel onderdeel van het boerenbedrijf. Ze fungeerden meestal als veekering en als leverancier van brand- en geriefhout. Deze functies gingen verloren met de komst van eerst het prikkeldraad en later goedkope fossiele brandstoffen. Gevolg was een toenemende verwaarlozing en een sterke vermindering van het areaal houtwallen. Dit zeer tot ongenoegen van de natuur- en landschapsbescherming.

De recente stijgingen van de energieprijzen bracht het Centrum Landbouw en Milieu op

het idee om na te gaan of houtwallen opnieuw zouden kunnen fungeren als brandstofleverancier. Bijvoorbeeld voor boeren, die dan een moderne houtkachel met hoog rendement zouden kunnen aanschaffen. Een analyse van de benodigde kosten aan materiaal en arbeidsuren leert nu dat exploitatie van houtwallen bij de huidige energieprijzen de boer een inkomen kan opleveren van 4 tot 21 gulden per uur. Het hoogste inkomen kan worden gehaald op bedrijven die geen gasaansluiting hebben en dus zijn aangewezen op duurdere brandstoffen als olie en propaan. Aangezien er enkele duizenden van deze bedrijven zijn, zien de onderzoekers in hun bevindingen nieuwe perspectieven voor de duurzame instandhouding van vele duizenden kilometers houtwal. Tevens zou kunnen worden bijgedragen aan de besparing van energie en de instandhouding van inkomens en arbeidsplaatsen in de landbouw.

Het centrum signaleert wel het gevaar van plaatselijke luchtverontreiniging, maar stelt dat dit grotendeels is te voorkomen door strengere overheidsregels betreffende de constructie van houtkachels. Tevens pleit het centrum voor financiële bijdragen van de energiebedrijven in de aanschafkosten van een houtkachel voor huishoudens die geen gasaansluiting hebben gekregen. Het centrum noemt een dergelijke bijdrage billijk

omdat de energiebedrijven moreel gezien een leveringsplicht hebben.

J.W.A. van Ommeren: De houtwal als mogelijke bron van inkomsten. Met medewerking van N.A. van Brussel & W.J. van der Weijden. Gestencil, 70 bladzijden, 13 foto's, 1 kaart, 4 figuren (april 1982). Uitg. Centrum Landbouw en Milieu. Oudegracht 42, 3511 AR Utrecht. Verkrijgbaar door overmaking van f 13,50 op giro 4 204 713 of RABO-bankrekening 3942.82.388 ten name van de Stichting Centrum Landbouw en Milieu, Utrecht, onder vermelding van 'rapport houtwallen'.

Midden-Delfland

Er is een verslag verschenen over verschillende jaren veldonderzoek, dat is uitgevoerd door een werkgroepje vanuit afdeling Derij (Delft-Rijswijk) van de Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie en de Algemene Christelijke Jeugdbond voor Natuurstudie en Natuurbescherming. Het is uitgegroeid tot een verslag van 147 bladzijden, waarvan de bladzijden 10 tot 40 aan zoogdieren zijn besteed. Vastgesteld werden Mol, Egel, Bosspitsmuis, Huisspitsmuis, Dwergspitsmuis, Waterspitsmuis, Gewone Dwergvleermuis, Gewone Grootoorvleermuis, Veldmuis, Noorse Woelmuis, Bosmuis, Huismuis, Dwergmuis, Bruine Rat, Muskusrat, Woelrat, Haas, Konijn, Wezel, Hermelijn, Buning, Visotter en Ree. Van een aantal soorten zijn verspreidingskaartjes toegevoegd. De tekst is van Kees Mostert.

Fred van Hoorn & Kees Mostert: Midden-Delfland. 147 bladzijden, vele illustraties, eind-redactie Ab Aaldriks & Kees Mostert. Uitg. Werkgroep Delfland, Delft. Verkrijgbaar door overmaking van f 6,50 op giro 1 638 913 ten name van Werkgroep Midden-Delfland, Mahlerstraat 50, Delft, met vermelding: 'Verslag Midden-Delfland'.

Gratis poster en brochure over landinrichting

Scholen, die meer willen weten over landinrichting (en ruilverkaveling) kunnen gratis in het bezit komen van een kleurrijke poster waarop in het kort de gang van zaken bij een ruilverkaveling wordt weergegeven. De poster heet: 'Hoe gaat dat 'n ruilverkaveling?'. Ook is gratis verkrijgbaar de brochure: 'Landinrichting is plattelandsvernieuwing'. Hierin wordt in 24 pagina's tekst en beeld uitgelegd wat landinrichting allemaal inhoudt.

Als wij het over landinrichting hebben dan hebben wij het over de inrichting van het platteland, ook wel genoemd landelijk gebied: dát gedeelte van Nederland dat niet door steden, industrieterreinen, havens, vliegvelden en wegen in beslag wordt geno-

men. Dat 'buitengebied' is, ondanks de hoge bevolkingsdichtheid nog altijd verreweg het grootste gedeelte van ons land. Alleen al de landbouwgronden beslaan circa 2/3 van de totale oppervlakte. Rekenen wij de bossen, natuurterreinen en dorpen er nog bij, dan bestaat Nederland voor bijna 90 % uit wat kan worden genoemd: landelijk gebied. Dat landelijk gebied is vanouds het werkterrein voor land-, tuin- en bosbouw.

Nu behoeven wij het als natuurbeschermers niet altijd maar eens te zijn met de landinrichtingsplannen. Een eerste stap is echter: kennis nemen wat de Landinrichtingsdienst er zelf over vertelt. Want dan kan men beter weten waar men over praat.

Poster en brochure kunnen schriftelijk worden aangevraagd bij: Landinrichtingsdienst, afdeling Voorlichting en Inspraak, postbus 20021, 3502 LA Utrecht.

Bosbeheer in opspraak 1975-1980

Deze documentatiemap is de eerste van een serie uit te geven mappen door de Landelijke Werkgroep Kritisch Bosbeheer. De map is een bundeling van artikelen welke al eerder gepubliceerd zijn in een aantal gespecialiseerde tijdschriften op het gebied van de bosbouw en de natuurbescherming. Vooral de inhoud van artikelen uit het Nederlands Bosbouw Tijdschrift wordt door vele geïnteresseerden buiten dit vakgebied zelden kennisgenomen. Alle artikelen hebben gemeen dat ze onderwerpen behandelen over bosbeheer met een biologische doelstelling.

De artikelen zijn onveranderd en zonder commentaar opgenomen. De map biedt zonder meer een enorme schat (53 artikelen, 163 bladzijden) van informatie aan iedereen, die belangstelling heeft voor de (natuur-)bosbouw in Nederland.

Meer en meer beginnen ook de zoogdierliefhebbers er zich van bewust te worden, dat óók zij zich beter in deze materie moeten gaan verdiepen.

Deze landelijke werkgroep heeft zich sinds een jaar als statutaire commissie met de Stichting Kritisch Faunabeheer verbonden. Eén van de gevolgen hiervan is dat nu ook regelmatig over natuurtechnisch bosbeheer in stichtingsblad 'Argus' te lezen zullen zijn.

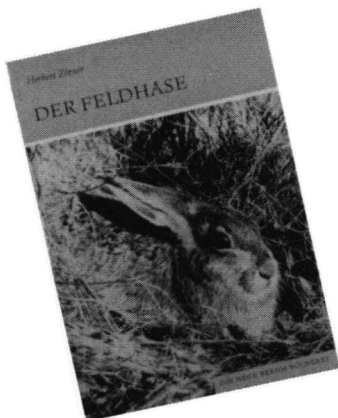
Inmiddels is ook documentatiemap 2 'Bosbeheer in opspraak' deel 2 verschenen. Deze tweede bundeling van artikelen is samengesteld door Roel Cosijn & Gerard van Sande en bevat 39 nieuwe artikelen (108 bladzijden) uit een keur van tijdschriften en een enkel dagblad.

Het ligt in de bedoeling om voortaan elke twee jaar een documentatiemap rond het thema natuurbosbouw uit te gaan geven. De belangstelling voor documentatiemap 1 was al erg groot en de reacties hierop zonder meer positief. Gelukkig wordt er tegenwoordig steeds meer onderzoek gedaan naar bepaalde aspecten van natuurbosbouw. Zo heeft het Rijksinstituut voor Natuurbeheer de relaties tussen bepaalde broedvogelpopulaties en het bosbeheer en ook de belangstelling voor de begrazing van bossen door grotere (half-)wilde herbivoren neemt steeds toe. Het wordt langzamerhand tijd dat de terreinbeherende natuurbeschermingsorganisaties de vergaarde kennis gaan omzetten in beleid, dat gericht is op de totstandkoming van meer natuurlijke bossen, waar natuurlijke selectiemechanismen gestimuleerd worden.

Zowel documentatiemap 1, als documentatiemap 2, kost f 15,— per stuk. Beide documentatiemapen, tegelijkertijd besteld, kosten samen f 25,—. Te bestellen door overmaking op giro 38.96.353 ten name van Landelijke Werkgroep Kritisch Bosbeheer (LWKB), Boxtel. De prijzen zijn inclusief portokosten.

Der Feldhase

Wie zich wil verdiepen in het leven van de Hazen zal in dit nieuwe boek veel nieuwe interessante informatie aantreffen. De sterke achteruitgang van de Haas in de meeste Europese landen was de reden van een groot

aantal wetenschappelijke onderzoeken over de biologie, oecologie en het beheer van deze dieren, die onze kennis in de jaren zeventig aanzienlijk heeft vergroot en enige vragen heeft opgelost.

De auteur, Herbert Zörner, heeft naast eigen onderzoeken en waarnemingen ook veel Duitstalige literatuur en talrijke artikelen uit andere landen verwerkt. Daarbij heeft hij ge-

tracht de lezer een zo veelzijdig mogelijk en omvattend beeld van de biologie van het Haas te verschaffen, zonder daarbij uit het oog te verliezen dat er nog vele open vragen en problemen blijven bestaan. Over het algemeen bestond vroeger alleen bij jagers interesse voor deze diersoort, die zich vooral tijdens de Paasdagen ook uitstrekten tot vele anderen.

Nu het Haas, door allerlei omstandigheden, ook in aantal sterk achteruitgaat is het van groot belang deze dieren goed te blijven volgen en hen te beschermen waar dit nodig en mogelijk mocht blijken te zijn.

Herbert Zörner: *Der Feldhase*. 172 bladzijden, 80 afbeeldingen. Die Neue Brehm-Bücherei no. 169 (1981). Uitg. A. Ziemsen Verlag, DDR Wittenberg Lutherstadt. Prijs DM 17,30.

Thieme's bossengids

Deze gids is van origine een Tsjechische gids, die uit de Duitse taal werd vertaald en bewerkt werd voor Nederland. De gids is geïllustreerd met veel kleurenfoto's en tekeningen en bevat gegevens over planten, bomen, insecten, vogels, amphibieën, reptielen, zoogdieren en paddestoelen. Het betreft slechts een greep uit gemakkelijk te herkennen en veel voorkomende soorten in onze Europese bossen. Jammer is het dat de tekst spaarzaam aangepast is aan het Nederlandstalig gebied in de Benelux. De soorten zijn gerangschikt naar het biotoop, waarin ze het meest voorkomen (oeverbossen, dennenbossen, loofbossen van het laag- en heuvelland, gemengde bossen van het middelgebergte, sparrenbossen van het gebergte en toendra's). Een systematische indeling ontbreekt dus, maar deze wordt wel aangegeven.

Uiteraard komt er maar een klein aantal zoogdieren in deze gids voor, maar voor wie zich interesseert voor wat er allemaal groeit en leeft in het bos zeker een gemakkelijke, globale handleiding.

M. Poruba, J. Pokorný, G. Rabšteinec, R. Hrabák: *Thieme's bossengids*. Planten en dieren van de Europese bossen in kleur. 311 bladzijden, 256 kleurenfoto's, 52 bladzijden met tekeningen. Vertaald en bewerkt door drs. W.J. van den Brink (1981) uit het Duits, getiteld 'Der Kosmos-Waldführer'. Uitg. W.J. Thieme & Cie, Zutphen. Prijs f 37,50.

In 'Huid en Haar' 1 (2) : 82 vermeldde wij het boek 'De Vos' in de serie 'Dieren Dichterbij'. De prijs van dit boek is veranderd van f 19.90 in f 23,25.